

Av. Dr. Eralp Özgen (*)

Danıştay'ın kuruluşunun 130. yıldönümü nedeni ile düzenlenen "İdari Yargı Günü" törenine onur veren değerli konuklar, yüce yargıç ve savcılar, değerli meslekdaşlarım, yazılı ve görsel basının temsilcileri, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

İdari yargı, bugüne kadar, idarenin hukuka uygun davranmasını sağlama yönünde çok önemli bir işlev görmüş ve böylece Cumhuriyetimizin "hukuk devleti" niteliğinin tam anlamı ile sağlanmasına çalışmıştır. Bu görevini yerine getirirken idari yargımız, vatandaşlarımız için de tam bir hukuk güvencesi oluşturmuştur. Bu nedenle, sözlerime idari yargımızı gönülden kutlayarak başlamak istiyorum.

Yüksek yargı organlarının başkanları ile Türkiye Barolar Birliği Başkanlarının bugüne kadar yaptıkları konuşmalarda yargının sorunları sıralanmış, bir yargı reformuna duyulan gereksinim vurgulanmıştır. Yetkililer de çeşitli konuşmalarında bu konuda söz vermelerine rağmen, özlenen ve beklenen yargı reformu bugüne kadar gerçekleştirilememiştir.

Yargı sorunlarının başında, yargının bağımsızlığının sağlanması gelmektedir. Adalet devletin temelidir özdeyişini gerçekleştirmek için çalışan yargı organlarımız, hâlâ bağımsızlıklarına tam olarak kavuşamamışlardır. Yargı bağımsızlığının tam olmadığı bir ülkede, adaletin de devletin temeli olamayacağı açıktır. Bugüne kadar yaptığımız bütün konuşmalarda bu hususu vurguladık ve bağımsızlığın sağlanabilmesi için neler yapılması gerekti-

(*) Türkiye Barolar Birliği Başkanı.

(**) Türkiye Barolar Birliği Başkanı Av. Dr. Eralp Özgen'in Danıştay'ın Kuruluşunun 130. Yıldönümü nedeni ile düzenlenen "İdari Yargı Günü" töreninde yaptığı konuşma.

ğini uzun boylu anlattık. Aynı şeyleri bizler tekrarlamaktan sizler dinlemekten bıktınız. Sizleri sıkmamak için bu konu üzerinde ayrıntılı açıklamalara girmeyecek, sadece yapılması gerekenleri başlıklar halinde sıralamakla yetineceğim.

1- Gerek Anayasa Mahkemesi üyelerini, gerek Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini atamada, yürütmenin başı olan Sayın Cumhurbaşkanı'na tanınan yetkiler kaldırılmalı, yargıçların üyeleri doğrudan seçme hakları tanınmalıdır.

2- Adalet Bakanı ve Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda üye olarak yer almamalıdır.

3- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyesi olan yargıçlar, Kurul'da görev yaptıkları sürece asil görevlerinden izinli sayılmalıdırlar.

4- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, adli ve idari yargı için iki ayrı Kurul'dan oluşmalıdır.

5- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kendisine bağlı, yani Adalet Bakanlığı ile ilişkisi bulunmayan, Personel Müdürlüğü ve Teftiş Kurulu Başkanlığı kurulmalıdır.

6- Kurul kararlarına karşı yargı yolu açılmalıdır.

Bu saydıklarım, yargının yürütme organına karşı bağımsızlığını sağlamanın olmazsa olma koşullarıdır.

Yargı bağımsızlığı kuşkusuz sadece yürütme organına karşı bağımsızlık demek değildir. Bu konuda giderek önem kazanan bir diğer husus da muhite karşı bağımsızlıktır. Yargıcın hiçbir etki altında kalmadan tamamen yansız bir yargılama yaparak maddi gerçeği bulabilmesi için muhite karşı bağımsızlık büyük önem taşımaktadır. Kuşkusuz bu bağımsızlığın yasa hükümleri ile sağlanması zordur. Bu tür bağımsızlığın sağlanmasında en önemli unsur yargıcın kişiliğidir. Ancak yasal normlarla bunun güçlendirilmesi gerekir. Bu konuda giderek önem kazanan husus, medya etkisidir. Bazı sorumsuz medya kuruluşları, sansasyon yaratabilecek konularda, ya da kendi dünya görüşlerini etkili kılabilme amacı ile emniyet, savcı ve yargıç görevini yüklenmekte ve tam anlamı ile yargısız infazlar yapmaktadırlar. Bu tür yargısız infazlar,

Anayasamızın 38. maddesinde öngörülen "suçsuzluk karinesi"ne aykırı olduğu gibi, aynı ilkeyi hükme bağlayan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesine de aykırıdır. Özellikle televizyonun etki gücü bilinmektedir. Bu güçten yararlanarak, kendi peşin hükümlerinin yargı haline dönüşmesi için etki yapmaya çalışan kuruluşlar, az da olsa vardır. Bu nedenlerle, bu alanda yeni yasal düzenlemelere gereksinim mevcuttur. Yazılı ve görsel basın haber verme özgürlüğünü koruyarak, hakkın kötüye kullanımını önleyecek yasal hükümler gecikmeden gerçekleştirilmelidir. Bu konuda, yazılı basın için Basın Kanunu'nun 30. maddesinde öngörülen hüküm bir örnek olabilir. Ancak bu konuda Sayın Savcılarımızın da dikkatini çekmek istiyorum. Çünkü son yıllarda Basın Kanunu'nun 30. maddesi hükmü nedense hiç uygulanmayan bir hüküm haline dönüştürülmüştür.

Yargı bağımsızlığını tehlike altına sokan, çok tehlikeli ve çok üzücü bir olaya, Nisan ayının son günlerinde Aydın ağır ceza mahkemesinde rastlanmıştır. Bazı emniyet görevlilerinin, işkence sonucu ölüme neden olmaktan yargılandıkları davanın karar duruşmasında, salonu sivil giyimli polisler doldurmuş ve mahkeme başkanının mahkumiyet kararını açıklaması üzerine bağırmaya başlamışlar, basın mensuplarına ve müdahil avukatlara hücum ederek dövmüşler, hatta bir habere göre duruşma Savcısını da taktakmışlardır. Bu tecavüz sadece kişilere yönelik bir saldırı olarak nitelenemez. Mahkemenin hükmü açıklaması üzerine ortaya çıkması da bu saldırının doğrudan doğruya yargıya yönelik olduğunu göstermektedir. Bu tecavüz ile yargıya gözdağı verilmek istenmiştir. Böyle bir olay Cumhuriyet tarihimizde ilk kez meydana gelmektedir. Düzeni ve güvenliği korumakla görevli olanların, yargı kararlarını yerine getirme görevinde olanların bu davranışları tek kelime ile vahimdir. Bu olayın üzerine süratle gitmek, sorumluları derhal saptayıp yargı önüne çıkarmak gerekir. Aksi halde bundan sonra sanıkları emniyet görevlileri olan davalarda yargıların etki altında kalmadan, bağımsız davranabilecekleri çok kuşku götürecektir. Sayın İçişleri Bakanı'nın konu ile ilgili olarak Meclis'de yaptığı konuşma büyük bir talihsizlik örneğidir. Sayın Bakan bu konuşmasında polislerin tahrik edildik-

lerinden söz etmekte, adeta üstü kapalı polislerin haklılığını vurgulamaktadır. Yargıya yönelik bir tecavüzü, bazı kişilerin sözlerine dayanarak tahrik bahanesi ile hoşgörmeye hiç kimsenin, ama özellikle bir İçişleri Bakanı'nın hakkı yoktur. Ayrıca Ceza Kanunumuza göre tahrik, olsa olsa cezayı azaltıcı bir nedendir. Suçu ortadan kaldırmaz. Yargının bundan sonra da güvenli çalışabilmesi için suç faillerinin derhal saptanarak, gecikmeden yargı önüne çıkartılmaları gerekir. Basından öğrendiğimize göre, olumsuz bir takım fiilleri nedeni ile bir emniyet mensubu başka bir yere atayan bir emniyet müdürüne, bir milletvekilinin aracılık yapmaya ve atama işlemini durdurtmaya çalışmasına karşı bu emniyet müdürü "ben devlet memuruyum, sizin delegeniz değilim" şeklinde cevap vermiş ve böylece onurlu bir devlet memurunun davranışına örnek olmuştur. Ancak bu emniyet müdürü bu cevabı nedeni ile faks emri ile görevden alınmıştır. Onurlu bir devlet memuru davranışı sergileyen bu emniyet müdürünü derhal görevden alan İçişleri Bakanlığı'nın, yargıya, yargı kararına tecavüz edenler hakkında hâlâ hiçbir işlem yapmamasını anlamak mümkün değildir. Unutulmamalıdır ki yargıya yönelik bu tecavüz ile Cumhuriyetimizin "hukuk devleti" niteliği ağır bir darbe almıştır. Bu olaylar önlenmeyecek olursa, ülkemiz bir hukuk devleti olmaksızın çıkar, bir polis devleti haline dönüşür. Bu olayın takipçisi olacağız, unutmayacağız, unutturmayacağız.

Yargının bağımsızlığının tam olarak sağlanabilmesi için, yargının bir unsuru olan savunma makamının da bağımsızlığı şarttır. Günümüz çağdaş ülkelerinde "yargının bağımsızlığı için avukatın bağımsızlığı ve avukatın bağımsızlığı için de Baroların bağımsızlığı önkoşuldur" ilkesi geçerlidir. Ülkemizde ise hâlâ Türkiye Barolar Birliği ve Barolarımız Adalet Bakanlığı'nın vesayeti altındadırlar. Bizler için üzücü olan husus, hükümet tarafından parlamentoya sevk edilen ve halen Meclis Adalet Komisyonu'nda görüşülmekte olan Avukatlık Kanunu'nda değişiklik yasa tasarısında vesayete ilişkin hükümlerin aynen muhafaza edilmiş olmasıdır.

Adalet hizmetlerine yeterli bütçe olanaklarının sağlanmaması, yargıda büyük sorunlara neden olmaktadır. Özellikle idari yargıya

dahil mahkemelerimizin çoğu, kiralık işhanlarında son derece olumsuz koşullar altında görev yapmaya çalışmaktadırlar. Bu olumsuz koşullar kuşkusuz yargıya duyulması gereken saygının azalmasına da neden olmaktadır. Ayrıca, ceza davalarında pul yokluğu nedeni ile tanıklara tebligat yapılamamakta, benzin yokluğu nedeni ile bazı yörelerimizde sanıklar duruşmalara getirilememekte ve davalar boşuna uzamaktadırlar. Bütün bunlardan en büyük zararı, devletin temeli olan "adalet" kavramı görmektedir.

Yargıçlarımızın, savcılarımızın işyükü, son derece fazladır. Bunun sonucu yargılamalar uzamakta ve vatandaşlar bazı hallerde yargı yolu yerine, yasadışı örgütlere başvuru yolunu seçmektedirler. Bu nedenle ülkemizde çek - senet mafyası türemiştir. Yargının işyükünü azaltacak önlemlerin alınması, yeni kadrolar alınarak yargıç - savcı sayısının artırılması gerekir.

Ceza infazı, ceza yargılamasını tamamlayan bir unsurdur. Cezaevlerimizde uzun süredir yer alan olaylar, devletin cezaevlerine egemen olmadığını göstermektedir. Ülkemizdeki cezaevleri birer ıslah kurumu niteliğini kazanamamış, koğuş sistemi ve bu sistemin çok kötü uygulanması sonucu, cezaevleri birer suç okulu haline dönüşmüşlerdir. Ceza yargılamasının sonucunun etkili olması, cezaevlerinde devlet egemenliğinin tekrar kurulması, cezaların ibret ve ıslah unsurlarının gerçekleştirilmesi isteniyorsa, koğuş sisteminden bir an evvel vazgeçilmesi ve hücre niteliğinde olmayan oda sistemine geçilmesi gerekir. Cezaevlerinde de bütün mahkumlara aynı ölçülerin uygulanması, farklı muamelelere tabi tutulmamaları gerekir. Bilinmelidir ki, cezaevine girmeden önceki makam ve sıfatları ne olursa olsun, cezaevindeki kişinin sadece "hükümlü" sıfatı vardır. Kesin hükümle mahkum olmuş bir belediye başkanına eğer kalacağı cezaevini seçme hakkı tanınırsa, o takdirde kendi istemleri dışında başka cezaevlerine nakledilen hükümlülerin buna direnmeleri de haklı olur. Eğer bir belediye başkanı cezaevinde kendisine özel bir oda tahsis ettirebiliyor ve bu odasını lüks bir şekilde tefriş ettirme hakkına sahip oluyorsa, diğer hükümlüler de koğuşlarının düzenini kendilerinin saptama hakkına sahip olurlar. Ve bütün bunların sonucu bir başka belediye başkanı da hakkında verilen mahkumiyet hükmü için "benim için kıymetî harbiyesi yok" diyecek cesareti bulabilir.

Hukuk devleti olabilmenin önkoşulları yargının bağımsızlığı ve etkinliğidir. Yargının etkin olabilmesi herkesin yargı kararlarına uyması ile sağlanır. Bu konuda Anayasamızda yer alan hüküm çok açık ve kesindir. Anayasamızın 138. maddesinde "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiç bir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez" hükmü yer almaktadır.

Hukukun üstünlüğü ilkesinin gereği ve hukuk devleti olabilmenin temel koşulu olan bu Anayasa kuralına idarenin uymadığı olaylara giderek daha sık rastlanmaktadır. Anayasamız yargı kararlarının yerine getirilmesinin geciktirilmesini dahi yasaklarken, idari yargı kararlarından bazıları ve özellikle çevre koruma ile ilgili kararları hiç uygulanmamaktadır. Yatağan santrali ve Bergama'da altın arama ruhsatının iptaline ilişkin idari yargı kararları, uygulanmayan yargı kararlarına sadece iki örnektir. Hiç bir makam ve organ yargı kararlarını uygulayıp uygulamama yolunda bir takdir hakkına sahip değildir. Bugün yargı kararlarını uygulamayanların, yarın yargı güvencesine gereksinim duyabilecekleri unutulmamalıdır.

Son günlerde Amerika Birleşik Devletleri siyasilerinin yargı organlarımız ve kararlarına karşı, eleştiri sınırlarını aşan yerici beyanlarını büyük bir üzüntü ile izledik. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı hakkında mahkumiyet kararına karşı sert beyanlar veren A.B.D. dışilişkiler yetkilileri yanında, A.B.D.'nin ülkemizdeki büyükelçisi Adana'daki bir toplantıda, imtiyaz sözleşmeleri ile ilgili konuda Türkiye'de yatırım yapmak isteyen yabancı sermayeli önündeki temel engelin Danıştay olduğunu ileri sürmüştür.

Bu kişilerin, Türkiye'nin kendi ülkelerinin bir sömürgesi olmadığını hatırlamaları ve yargı organlarımıza talimat vermeye kalkışmak gibi bir nezaketsiz davranışa girmemeleri gerekir. Bu tür davranışlara girecek ülke yetkilileri unutmasınlar ki, manda idaresini reddeden Sivas Kongresi ruhu, "Ya İstiklal, Ya Ölüm" diyen Mustafa Kemal ilkesi ülkemizde hala egemendir ve egemen olmaya devam edecektir.

Yargının sorunları arasında, yargının bir unsuru olan savunmanın sorunlarını da ele almak gerekir. Yıllardır vurguladığımız, ama yetkililerin çözüm getirme yolunda olumlu hiç bir adım atmadıkları sorunlarımız üzerinde ayrıntılı duracak değilim. Konuyu bizlerden yıllardır dinliyorsunuz. Bunları tekrar etmek istemiyorum. Sadece bir iki noktayı vurgulamakla yetineceğim.

Avukatlar ve özellikle mesleğe yeni başlayanlar için büyük bir sorun olan hayat standardı esasına dayalı peşin vergi sistemi temel sorunumuzdur. Parlamento gündeminde bulunmakta olan Vergi Reform Yasa Tasarısı, vergi adaletine de aykırı bu sistemi kaldırmayı öngörmektedir. Tasarının buna ilişkin hükmünün bir an evvel kabul edilmesini ve böylece bu adaletsiz sistemin uygulanmadan kalkmasını diliyoruz.

Kamu avukatlarının sorunları ise aynen devam etmektedir. Devletin, kendisini savunan kamu avukatlarına adeta üvey evlatmuamelesi yapmasını anlamaya olanak yoktur. Kamu avukatlarının sorunları ile ilgili olarak düzenlediğimiz ve Adalet Bakanımız ile bazı partilerin Grup Başkan Yardımcılarının konuşmacı ya da dinleyici olarak katıldığı panele, sorunu esas çözecek olan Maliye bakanlığı'ndan hiç bir yetkilinin katılmamış olması düşündürücüdür. Panelimize katılarak kamu avukatlarının çözümünde bizlere destek vaat eden Sayın Adalet Bakanı ile parti temsilcilerine huzurunuzda teşekkür ediyorum.

Maliye Bakanlığı'nın meslek sorunlarımıza duyarsızlığı, vergi beyannamelerini serbest muhasebeci veya serbest muhasebeci mali müşavirlere imzalatma zorunluğu getiren tebliği hâlâ yürürlükte tutması ile doruk noktaya ulaşmaktadır. Bilindiği üzere bu konuda çıkarılan ilk üç tebliğ aleyhine açtığımız davalar üzerine Danıştay her üç tebliğ için de yürürlüğü durdurma kararı vermişti. Ancak Refahiyol iktidarı, son günlerinde giderayak aynı yönde 4 nolu tebliği yayınladı. Maliye Bakanlığı, yetkililerin sözlü vaatlerine rağmen bu tebliği hala yürürlükte tutmaktadır. Ayrıca Danıştayımız, aynı nitelikteki ilk üç tebliğ hakkında yürütmeyi durdurma kararı vermiş iken, 4 nolu tebliğle ilgili bu talebimizi reddet-

miştir. Bunun nedenini de anlayabilmiş değiliz. İlk üç tebliğ ile 4 nolu tebliğ arasında tek bir fark vardır. İlk üç tebliğde tüm avukatlar tebliğde öngörülen yükümlülüklerle tabi tutulurken, son tebliğde yıllık gayrisafi gelirleri 5 milyarın üzerindeki avukatlar bu yükümlülüğe tabi tutulmuşlardır. Ancak bu fark işin temel ilke sorununu değiştirmemektedir. Temel ilke sorunu, vatandaşları Vergi Mahkemelerinde temsil edebilen ve onların vergi konusunda haklarını savunabilen avukatların bir kısmının da olsa, kendi beyannamelerini imzalama konusunda yetkisiz bırakılarak ortaya bir çelişkinin çıkarılmış olmasıdır.

Yıllardır ülke sorunlarının başında gelen terör sorununun giderek ortadan kaldırılması ülkemiz için bir mutluluk kaynağıdır. Devletimizin üniter bütünlüğünün mutlaka korunması gereğine inanmış bulunan Türkiye Barolar Birliği, Güneydoğu bölgemize barışın yakında geleceğine ve böylece olağanüstü hal rejiminin tamamıyla sona ererek ülkemizin tamamında normal siyasi rejimin kurulacağına inanmaktadır.

Konuşmamın başından beri sözünü ettiğim hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleri ancak "laik" bir devlette sözkonusu olabilir. Laiklik, bu vazgeçilmez değerlerin temelini teşkil eder. Ancak ülkemizde, laiklik ilkesinin ve dolayısı ile hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkelerinin büyük bir tehlike içinde olduğu da açıktır. Bir siyasi iktidarın değişmesi ve 8 yıllık kesintisiz eğitim yasasının çıkarılması önemli birer adım olmakla birlikte, sadece bunların sorunu çözdüğünü zannetmek sâfdilik olur. Hükümet irtica ile mücadele için bir takım yasa tasarılarını Meclis'e sunmuştur. Meclis'in tatile girme ve erken seçim olasılıkları dikkate alındığında bu tasarıların yasallaşmasının oldukça zor olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu tasarılar hep bir takım cezalar öngören tasarılardır. Kuşkusuz ceza hükümlerine gerek olmakla birlikte, ceza önlemleri tek başlarına sorunu çözmeye yeterli değildirler. Sorunu çözebilecek temel önlem eğitimidir. Sorunun temelden çözülebilmesi ancak laik ve çağdaş değerlere bağlı, dogmaları değil akıl ve bilimi esas alan kuşakların yetiştirilmesi ile mümkündür. Bu yapılmadığı sürece aynı sorun gelecekte de her

zaman karşımıza çıkacak, laik Cumhuriyetimizi tehdit eden tehlike hep devam edecektir. Çocuklarımızı ve gençlerimizi, tarikat etkisi altındaki okullardan kurtarmalıyız. Mustafa Necati ile başlayan ve Yücel - Tonguç ikilisi zamanında doruğa ulaşan eğitim devrimine bugün de gereksinim duymaktayız. Okullarımızda gelecek kuşakları yetiştirecek öğretmenleri de çok dikkatli seçmek durumundayız. Bizler çocuklarımızı Atatürk devrim ve ilkelerine inanmış, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı kendisine amaç edinmiş öğretmenlere emanet etmek istiyoruz. Laik Cumhuriyetimizi uzun vadeli koruma yolunun laik eğitim seferberliğinden geçtiğini unutmamalı ve bu seferberliğe vakit geçirmeden başlamalıyız.

Yüce Danıştay'ın kuruluşunun 130. yılını candan kutlar hepini-
ze saygılar sunarım. 11.5.1998